

EIGEN HUIS & INTERIEUR GALERIE

Zijn belangstelling voor etnografica bracht Piet Warffemius op het spoor van de oerboom. Hollandse helderheid ontmoet niet-westerse symboliek. 'Ik ben steeds meer gaan weglaten.'

Productie **Winja Stappers** Fotografie **Freek Esser** Tekst **Jack Meijers**

‘De niet-westerse cultuur raakt me met zijn primitieve vormtaal’

Bomen in de winter doen hem meer dan bomen in de zomer. Piet Warffemius ziet een boom het liefst in zijn abstracte vorm. De kale structuur met takken, maar zonder bladeren. Dat motief drong zich een jaar of tien geleden aan hem op. Voor die tijd werkte Warffemius – ‘met zo’n achternaam heb ik mijn voornaam niet nodig’ – in de geest van de Neue Wilde Malerei. De nadruk lag op het schilderen zelf, op vitale kleuren en spontane vormen.

Tussen 1974 en 1979 studeerde Warffemius tekenen en schilderen aan de KABK Den Haag. ‘Ik heb een soort negentiende-eeuwse start gemaakt, klassiek en gedegen, met veel aandacht voor ambachtelijk tekenen met houtskool. Als je tekent, leer je kijken en kijken is de basis. Zo kom je erachter hoe vormen in elkaar steken.’ Later, in het vierde en vijfde jaar, ben ik me gaan toeleggen op monumentaal schilderen. Bij een tentoonstelling ter gelegenheid van mijn 25-jarig jubileum als kunstenaar heb ik een wand in de galerie geschilderd. Dat zou ik best weer meer willen doen. Wat ik nu maak, leent zich er goed voor.’

Oorspronkelijk komt Warffemius uit het abstract expressionisme, de stroming die begin jaren tachtig in de lucht hing. Als reactie op de conceptuele kunst van de jaren zestig en zeventig was er ineens weer belangstelling voor verf, voor pure schilderkunst. De kunstenaar ging actief op pad met zijn schilderijen. ‘Leuren met je werk, dat vonden de meeste studiegenoten nogal inferieur.’ Bij Galerie Nouvelles Images in Den Haag assisteerde hij Ton Berends en richtte hij tentoonstellingen in van Lucebert, Peter Struycken, Ger Lataster en Antonio Saura. ‘Ze hadden een gedrevenheid en gemotiveerdheid, die ik van de artiesten in mijn omgeving niet kende. Ik had met mezelf afgesproken dat ik kunstenaar was en niet meer zou verdwijnen. Veel studiegenoten liepen vast. Maar ik wilde blijven.’ Na drie jaar wist Warffemius zich uit de BKR te schilderen. ‘Door mijn werk bij Nouvelles Images zag ik galeriehouders niet als commerciële handelaren, maar als bezielde liefhebbers die een kunstenaar verder kunnen helpen.’ Warffemius had het geluk dat de kleurrijke, onstuimige doeken uit zijn begintijd internationaal werden opgemerkt. Hij exposeerde in Basel, Keulen en Londen. Van een barokke manier van schilderen groeide

hij in de loop van de jaren negentig naar meer vereenvoudiging. ‘Na mijn academietijd ben ik gaan reizen. Niet om inspiratie op te doen, maar uit nieuwsgierigheid naar de wereld. Onder invloed van omzwervingen door Turkije, Egypte, Soedan, Kenia, India, Indonesië, Nepal en Tibet, heb ik afscheid genomen van mijn expressionistische tijd. Ik vond dat ik een hoop dingen overdreef: te veel kleur, te veel licht, te veel vorm. De niet-westerse culturen raakten me met hun primitieve vormtaal en spirituele motieven. Ik ben steeds meer gaan weglaten en vormen gaan reduceren.’

Etnografica

In zijn Haagse atelier bewaart Warffemius talloze voorwerpen die hij van zijn reizen meenam. Een bewerkte Afrikaanse graanschuurtrap, tientallen stokken, dolken, rituele voorwerpen uit het Himalayagebied, een meterslange uit hout gesneden boot uit Nieuw-Guinea. Die uitgebreide verzameling etnografica heeft een diepgaande invloed gehad. ‘Al die voorwerpen zijn gemaakt van sobere materialen die je om je heen aantreft. In hun cultuur hebben ze bestaansrecht als gebruiksvoorwerp. Die dingen móeten er zijn omdat ze een religieuze of rituele functie hebben. De bezieling en de magie die eruit spreken intrigeren me. Goede kunst heeft diezelfde noodzaak.’

Onder invloed van de etnografica versoberde het werk van Warffemius. ‘Het gaat mij om de betovering van het voorwerp. Kunst draait voor mij primair om verwondering. In de geest van die objecten probeer ik met een minimum aan beeld- en kleurmiddelen een maximum aan expressie te bereiken.’ De kunstenaar wijst naar een rij bewerkte dolken. ‘Het concept van een stokje met een poppetje erop ligt voor de hand. Meestal begint het met een takje waar je een figuurtje uitsnijdt. Een gevorkte bovenkant aan een plank of boom die als trap gebruikt wordt, is ook zo’n constante. Zonder die vork kantelt de trap. Tegelijkertijd verwijzen gevorkte vormen naar bestaande figuren uit de natuur, naar hoorns en takken. Daarom fascineren bomen mij zo. Het is een oervorm: een wordt twee, twee wordt vier enzovoort. Je begint stevig en dik en dat wordt almaar dunner. Dat basisprincipe vind je in elke cultuur terug.’ ▶

1 Een belangrijk deel van zijn verzameling etnografica kocht Warffemius in het Himalayagebied. 2 De meterslange uit hout gesneden boot komt uit Nieuw-Guinea. 3+4 Warffemius giet zijn boombeelden uit brons of modelleert ze in klei. 5 Onder invloed van de niet-westerse vormtaal ‘groeien’ de boombeelden. 6 Na verkenning op papier en doek verwerkt Warffemius zijn thema ook driedimensionaal. 7 Het atelier heeft trekken van een volkenkundig museum. 8 De sculptuur op de voorgrond is een studie in karton. Linkerpagina Bladeren, bloemen, pitten en bessen vormen bruikbaar ‘bronnenmateriaal’.

‘Ik wil niet dat mensen kijken met hun oren. Het gaat om de verwondering’

De fascinatie voor de vorm staat centraal. Voor een kale boom, of een vetplant in een potje. **Linkerpagina** 'Kunst gaat primair over verwondering', vindt Warffemius. 'Dan kan een intellectuele benadering altijd nog.'

1

2

3

1 Warffemius werkt bij voorkeur met verdunde acrylverf. 'Met acryl kan ik meer improviseren en terwijl ik schilder van concept of kleur veranderen.' 2 De verf wordt laag voor laag opgebracht. Vaak gaat er onder de oppervlakte een hele ontstaansgeschiedenis schuil. 3 'Met een minimum aan beeld- en kleurmiddelen' probeert Warffemius 'een maximum aan expressie te bereiken'. 4+5+6 Natura artis magistra: de natuur is de leermeester van de kunst. **Rechterpagina** De tweedeling tussen de tastbare wereld en een niet zichtbaar hoger universum vindt een visuele parallel in de contrastwerking op het doek.

Piet Warffemius

1956 Geboren in Den Haag.

1974-1979 Koninklijke Academie voor Beeldende Kunsten, Den Haag (afdeling schilderen, monumentaal).
 Werk van Warffemius is te koop via Jan van Hoof Galerie, 's-Hertogenbosch (073) 614 23 43, Galerie Clement, Amsterdam (020) 625 16 56 en Galerie Ramakers, Den Haag (070) 363 43 08. Van 12 februari t/m 5 maart exposeert Warffemius bij Jan van Hoof Galerie, Vughtweg 58-60, 's-Hertogenbosch.

4

5

6

'De boom slaat een brug tussen het aardse en het hemelse'

Fascinatie

De boom als oerbeeld? Daar is een aardige boom over op te zetten. Het woordenboek strooit met verborgen betekenissen, symbolen en beeldspraak. Warffemius: 'Wortelend in de aarde en met zijn takken naar de hemel reikend slaat de boom een brug tussen het materiële en het immateriële, tussen het aardse en het spirituele. Vergelijk het maar met middeleeuwse kerktorens die steeds hoger werden, om dichterbij God te komen. Dat idee zit ook in die bomen. Een boom staat symbool voor vruchtbaarheid, groei, ouderdom, wijsheid. Als je je erin verdiept zie je heel veel wegen die zich vertakken in steeds fijnere wegen. Ik kom het overal tegen.' Toch is die verborgen betekenis niet het uitgangspunt en al zeker geen voorwaarde om van zijn werk te kunnen genieten. 'Ik wil niet dat mensen kijken met hun oren. Als je eerst de uitleg wilt horen en pas daarna kijkt, doe je jezelf tekort. Beeldende kunst moet je ondergaan zoals je naar muziek luistert. Op een onbevangen, zuivere manier. Dan kan die intellectuele benadering altijd nog.' De fascinatie voor de vorm staat centraal, voor de boom zonder opsmuk bestaande uit een stam, takken en af en toe een verdwaald blaadje. De tweedeling tussen de tastbare wereld en een niet zichtbaar hoger universum, vindt een visuele parallel in de contrastwerking op het doek zelf. Vaak is er een spiegelbeeldige opbouw met een linker- en een rechterpaneel, een bovenste en een onderste deel. In kleurstelling en vorm reageren die twee helften op elkaar. Net als een boom met zijn basis (de stam) en zijn vertakkingen is er een horizontale en een verticale structuur. De boomstructuur komt tegemoet aan Warffemius' behoefte aan een strenge vlakverdeling en begrenzing van de ruimte.

Variaties

Schilderde hij aanvankelijk vooral in olieverf, nu werkt Warffemius bijna uitsluitend met verdunde acrylverf. 'Olieverf heeft een langere droogtijd en is weerbarstiger. Met acryl kan ik meer improviseren en terwijl ik schilder van concept of kleur veranderen. De verf wordt laag voor laag opgebracht. Vaak gaat er onder de oppervlakte een hele ontstaansgeschiedenis schuil.' Behalve

op papier en op doek verkent Warffemius zijn thema driedimensionaal. Hij maakt voorstudies uit karton en bronzen afgietsels in allerlei afmetingen. Ook realiseerde hij een serie grote beelden in cortenstaal, waarvan er onlangs een bij de Nederlandse ambassade in Ethiopië is geplaatst. 'Werken in een ander materiaal geeft me de mogelijkheid om problemen anders te benaderen of op te lossen. In een schilderij kun je nog vrij veel onuitgesproken laten. Als je driedimensionaal gaat werken, moet je duidelijke uitspraken doen over de boom. Niet alleen over de voorkant, maar ook over de achterkant. Elke vorm is gedefinieerd.' Voorlopig laat de boom Warffemius nog niet los. 'Natuurlijk zijn het variaties op een thema. Zolang het me intrigeert, ga ik ermee door. Ik maak veel varianten die tamelijk dicht bij elkaar liggen. Maar er zit altijd ontwikkeling in, er moet voor mezelf een moment van verrassing zijn.' Toen hij met zijn thema begon, ging Warffemius ook wat meer in zijn eigen geschiedenis graven. Een groot groen bord in het atelier maakt reclame voor een timmerbedrijf dat er niet meer is: van zijn vader. 'Ik herinner me ook mijn favoriete speelboom waar ik ben uitgevallen en een gebroken been aan overhield. Ik tekende vroeger ridders en kastelen. Maar ook bomen, véél bomen. Blijkbaar zit het in je. Het hoeft er alleen nog maar uit.' ■

EH&I LEZERSAANBIEDING

Zeefdruk 'Ik ben een boom'
 Beeldmaat: 80 x 80 centimeter, 9 drukgangen in een oplage van 40 exemplaren.

Lezers van Eigen Huis & Interieur bestellen de zeefdruk voor de speciale prijs van € 250 (i.p.v. € 300) via Jan van Hoof Galerie in 's-Hertogenbosch. Stuur een e-mail met vermelding van uw naam, adres en telefoonnummer naar jvhgal@xs4all.nl. Vermeld bij onderwerp 'Warffemius zeefdruk EH&I'. Deze aanbieding is geldig tot 1 mei en zolang de voorraad strekt.

